

Miten summaaristen riita-asioiden tiedoksiantoprosessi eroaa eri käräjäoikeuksissa?

Riia Rantasalo

Opinnäytetyö, AMK

Marraskuu 2022

Liiketalouden ala

Oikeustradenomi, AMK, Liiketalouden tutkinto-ohjelma

Rantasalo Riia

Miten summaaristen riita-asioiden tiedoksiantoprosessi eroaa eri kärjäoikeuksissa?

Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Marraskuu 2022, 33 sivua.

Oikeustradenomi. Liiketalouden tutkinto-ohjelma. Opinnäytetyö AMK.

Julkaisun kieli: suomi

Julkaisulupa avoimessa verkossa: kyllä

Tiivistelmä

Summaariset riita-asiat ovat riidattomia ja selviä riita-asioita, joita voidaan käsitellä nopealla ja yksinkertaisella menettelyllä. Summaaristen riita-asioiden käsittely on tarkkaan hiottu yhteneväksi eri kärjäoikeuksissa yhteisten työohjeiden avulla. Kuitenkaan summaaristen riita-asioiden tiedoksiantoprosessiin ei ole tehty selkeää kaikissa kärjäoikeuksissa käytettävää työohjetta.

Tutkimuksessa tutkittiin, miten summaaristen riita-asioiden tiedoksiantoprosessi eroaa eri kärjäoikeuksissa. Tavoitteena oli löytää yhtenäinen, nopea ja tehokas prosessi summaaristen riita-asioiden tiedoksiantoon, jota voi hyödyntää kaikissa kärjäoikeuksissa. Miksi?

Tutkimus toteutettiin kyselylomakkeella, jonka avulla saatua aineistoa verrattiin tietoperustaan. Tietoperusta koostui haastemiesten tiedoksiantokäsikirjasta, oikeuskirjallisuudesta, oikeudenkäymiskaaresta, summaaristen riita-asioiden käsikirjasta sekä hallituksen esityksistä HE 123/2009 ja HE 190/2017.

Tutkimuksen tuloksena saatiin selville, miten kärjäoikeuksien tiedoksiantoprosessi summaaristen riita-asioiden osalta eroaa eri kärjäoikeuksissa. Pääsääntöisesti suurin osa kyselyyn vastanneista samalla tavalla, puhelintiedoksianto ensisijaisena tiedoksiantotapana. Poikkeuksina tutkimuksen tuloksissa esiin nousi Etelä-Savon kärjäoikeus, josta enemmistö vastasi lähettävänsä yhteydenottopyynnön ensimmäisenä. Toinen esiin noussut kärjäoikeus oli Varsinais-Suomen kärjäoikeus, josta ainoana kärjäoikeutena enemmistö vastanneista käyttää vastaanottotodistusta ensisijaisena tiedoksiantotapana.

Tutkimuksessa kävi ilmi kyselylomakkeen vastauksien perusteella, ettei haastemiehet juurikaan käytä sähköisiä työkaluja, kuten sähköistä allekirjoitusta tai suojattua sähköpostia/Suomi.fi palvelua asiakirjojen toimittamiseen puhelintiedoksiannon jälkeen.

Tutkimuksen tuloksena saatiin selvitettyä tiedoksiantotavoissa olevat erilaisuudet sekä löydettiin tutkimuksen avulla kaava nopealle ja taloudelliselle tiedoksiantoprosessille summaaristen riita-asioiden osalta, ensimmäisenä puhelintiedoksianto ja mahdollisen tiedoksiantotodistuksen allekirjoittaminen sekä toimittaminen sähköisesti ja mikäli puhelintiedoksianto ei onnistu, vasta sen jälkeen siirtyminen haastemiestiedoksiantoon, sillä se on kaikista hitain tapa ja saattaa viivästyttää tiedoksiannon kestoa.

Avainsanat (asiasanat)

Summaarinen riita-asia, haastemies, tiedoksianto

Muut tiedot (salassa pidettävät liitteet)

-

Rantasalo Riia

What differences different District Courts have on their way to service of summons in summary civil cases?

Jyväskylä: JAMK University of Applied Sciences, November 2022, 33 pages

Degree Programme in Business Administration. Bachelor's thesis.

Permission for open access publication: Yes

Language of publication: Finnish

Abstract

The study examined how the process of serving summary disputes differs in different district courts. The goal was to find a uniform, fast and efficient process for the process of serving summary disputes, which can be used in all district courts.

The research was carried out with a questionnaire, with the help of which the obtained material was compared with the database. In addition to the Tiedoksiantokäsikirja and the Code of Judicial Procedure, the database consisted of the Summaaristen riita-asioiden käsikirja and the government's proposals HE 123/2009 and HE 190/2017.

As a result of the research, it was found out how the process of serving district courts regarding summary disputes differs in different district courts. As a rule, the majority of those who answered the survey in the same way, summon given by telephone as the primary method of notification. The District Court of Etelä-Savo emerged as an exception in the results of the survey, where the majority answered that they would send a contact request first. The second district court that came up was the District Court of Varsinais-Suomi, of which, as the only district court, the majority of respondents use a vastaanottotodistus as the primary method of service.

Based on the answers to the questionnaire, the research revealed that process servers rarely use electronic tools, such as electronic signatures or the secure e-mail/Suomi.fi service, to deliver documents after a telephone service.

As a conclusion, the research resulted in a formula for a fast and economical service process for summary disputes, the first being a telephone service and the possible signing and delivery of a proof of service electronically, and if the telephone service is not successful, only then moving to a process server service.

Keywords/tags (subjects)

Summary civil action, process server, evidentiary service

Miscellaneous (Confidential information)

-

Sisältö

1	Johdanto	2
2	Summaariset riita-asiat ja niiden tiedoksianto	4
2.1	Summaaristen asioiden tiedoksianto	5
2.1.1	Puhelintiedoksianto.....	6
2.1.2	Postitiedoksianto.....	7
2.1.3	Haastemiestiedoksianto	8
2.1.4	Sijaistiedoksianto.....	9
2.2	Tiedoksiantotapojen järjestys	10
3	Tutkimusmenetelmänä kvantitatiivinen tutkimus kyselylomakkeen avulla	11
3.1	Kyselytutkimus	12
3.1.1	Kyselylomake.....	12
3.1.2	Kyselylomakkeen ja sen mittauksen luotettavuus	13
4	Tutkimuksen tulokset ja johtopäätökset	14
4.1	Ensisijainen tiedoksiantotapa	14
4.1.1	Puhelintiedoksiantoyksiköt käräjäoikeuksissa.....	18
4.2	Tiedoksiantoprosessin toinen vaihe	19
4.3	Asiakirjojen toimittaminen sähköisesti / postitse / Suomi.fi palveluun.....	22
4.4	Sähköisen allekirjoituksen käyttäminen	25
4.5	Johtopäätösten yhteenveto	26
5	Pohdinta	27
5.1	Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	29
	Lähteet	31
	Liitteet	33
	Liite 1. Kyselylomake	33

Kuviot

Kuvio 1,	Ensisijainen tiedoksiantotapa käräjäoikeuksittain	15
Kuvio 2,	Tiedoksiantoprosessin toinen vaihe käräjäoikeuksittain.....	20
Kuvio 3,	Asiakirjojen toimittaminen postitse / sähköisesti	22
Kuvio 4,	Asiakirjojen toimittaminen sähköisesti/postitse käräjäoikeuksittain	23
Kuvio 6,	Suomi.fi palvelun käyttäminen asiakirjojen toimittamiseen	24
Kuvio 5,	Sähköisen allekirjoituksen käyttäminen	25

1 Johdanto

Summaarinen riita-asia on riidaton riita-asia, joka voidaan laittaa vireille suppeammalla haastehakemuksella kuin laajat riita-asiat. Summaarinen riita-asia on määritelty niin, että asian on koskettava tietyn määräistä saamista, hallinnan tai rikkoutuneen olosuhteen palauttamista tai häätöä, ja kantajan on ilmoitettava, ettei asia kantajan käsityksen mukaan ole riitainen. Summaaristen riita-asioiden käsittely on tarkoitukseltaan nopea, yksinkertainen ja joustava menettely, jota käytetään riidattomissa, selvissä ja yksinkertaisissa riita-asioissa. (Linna 2021, 172.)

Summaaristen riita-asioiden käsittely on 1.9.2019 voimaan tulleella lainmuutoksella keskitetty 9 kärjäoikeuteen, jotka ovat Ahvenanmaan, Helsingin, Itä-Uudenmaan, Kymenlaakson, Lapin, Oulun, Pirkanmaan, Pohjanmaan ja Varsinais-Suomen kärjäoikeudet. Tämän jälkeen summaarisia riita-asioita käsittelevät kärjäoikeudet yhteistyössä laativat Summaaristen riita-asioiden käsikirjan työryhmässä. Tämän uudistuksen myötä tarkoituksena oli tehdä summaarisesta käsittelystä yhteneväinen prosessi riippumatta siitä, missä kärjäoikeudessa sitä käsitellään. Käsikirjasta löytyy työohjeet kärjäsihteereille ja notaareille summaaristen riita-asioiden käsittelyyn ja niiden ratkaisemiseksi. (Summaaristen riita-asioiden käsikirjatyöryhmä 2020, 8.)

Tutkimusongelmana on, miten tiedoksiantoprosessi eroaa eri kärjäoikeuksien välillä summaaristen riita-asioiden osalta? Tutkimusongelma näkyy siinä, että summaaristen riita-asioiden käsittely on muuten hiottu kärjäoikeuksissa yhtenäiseksi yhteisillä työohjeilla, mutta tiedoksiantoprosessin osalta tätä yhtenäistämistä ei ole tehty. Ei ole oikeudenmukaista, että käsittelyn kestossa saattaa olla merkittäviä eroja eri kärjäoikeuksien välillä (Kuuliala, Linna, & Saranpää 2022, 24.). Tämänkin perusteella on merkittävää lähteä tutkimaan eroavaisuuksia eri kärjäoikeuksien tiedoksiantoprosessissa, jotta voidaan muodostaa yhtenäinen toimintamalli myös tiedoksiannon osalta, sillä tiedoksiannolla on erittäin suuri merkitys käsittelyn kestoon. Tutkimuksen tarkoituksena on etsiä eroavaisuuksia ja yhteneväisyyksiä eri kärjäoikeuksien välillä summaaristen riita-asioiden osalta, ja löytää yhtenäinen ja nopea toimintamalli, jonka kaikki kärjäoikeudet voivat ottaa käyttöön. Kun varsinainen käsittely on tarkoitettu nopeaksi, yksinkertaiseksi ja joustavaksi, herää kysymys onko summaaristen riita-asioiden tiedoksiantoprosessi yhtä nopeaksi ja yksinkertaiseksi hiottu?

Tätä kysymystä pohditaan sen pohjalta, että tutkimuksen tarkoituksena on löytää yhtenäinen työ-tapa haastemiehille summaaristen riita-asioiden tiedoksiantoprosessiin, jotta käsittely olisi myös tiedoksiannon osalta yhtenäinen riippumatta siitä, missä käräjäoikeudessa asiaa käsitellään. Tutkimus toteutettiin vertaamalla kyselytutkimuksen vastauksia teoriapohjaan. Kyselylomake liite 1.

Opinnäytetyössä lähdettiin vertailemaan kyselylomakkeen vastausten perusteella, miten tiedoksiantoprosessi summaaristen riita-asioiden osalta poikkeaa eri käräjäoikeuksissa. Tutkimuksessa tutkitaan, nouseeko kyselyiden vastauksista jokin tietty tapa ja järjestys tiedoksiantoihin, joka olisi erityisesti nopein ja tehokkain. Kyselylomakkeen vastauksia ja niistä saatavia päätelmiä verrataan tutkimuksessa käytettyyn tietoperustaan, eli tutkitaan miten kyselylomakkeen vastauksien perusteella saadut tulokset ja eri käräjäoikeuksien tiedoksiantoprosessit istuvat lain antamiin raameihin. Tarkoituksena saada tietoperustaan vertaamalla yksi yhtenäinen ja tehokas toimintamalli, joka voidaan ottaa käyttöön kaikissa käräjäoikeuksissa.

Tietoperustaa on kerätty oikeudenkäymiskaaresta, oikeuskirjallisuudesta, käräjäoikeuksien käyttämistä Tiedoksiantokäsikirjasta sekä Summaaristen riita-asioiden käsikirjasta, hallituksen esityksistä sekä oikeuskäytännöstä. Tiedoksiantokäsikirja on haastemiehille tehty opas, jossa on kuvattu kaikki haastemiesten toimintatavat ja työskentelyohjeet eli toimii haastemiesten työohjeena kaikissa käräjäoikeuksissa. Sen on kehittänyt haastemiesten työryhmä yhtenäistämään haastemiesten toimintaa eri käräjäoikeuksissa. Summaaristen riita-asioiden käsikirja taas on summaaristen riita-asioiden yksiköille suunnattu työohje, joka on käytössä kaikissa summaarisia riita-asioita käsittelevissä käräjäoikeuksissa työohjeena, miten summaarisia riita-asioita käsitellään käräjäoikeuksissa. Summaaristen riita-asioiden käsikirja tehtiin summaaristen työryhmän toimesta auttamaan yhtenäistämään kaikkien käräjäoikeuksien työtapoja summaaristen riita-asioiden osalta, jotta käsittely olisi käräjäoikeudesta riippumatta asianosaisille samanlainen ja näin ollen asianosaisten oikeusturva olisi paremmin taattu. Summaaristen riita-asioiden käsikirjan ja sen kautta tulevien yhteisten työohjeiden mukana päätarkoituksena on ollut lisätä oikeusturvaa asianosaisille, takaamalla asianosaisille samanlaisen kohtelun käräjäoikeudesta riippumatta. Oikeusturvaa asianosaisille tuo juuri se, että sama asia käsitellään samalla tavalla riippumatta käräjäoikeudesta ja näin ollen kaikki saavat asianmukaista ja samankaltaista kohtelua. Lisäksi nopea käsittely tuo asianosaisille oikeusturvaa parhaimmillaan estämällä velallisen ylivelkaantumisen, kun asia käsitellään nopeasti ja velat saadaan siirrettyä ulosottoon korkeiden korkojen katkaisemiseksi.

2 Summaariset riita-asiat ja niiden tiedoksianto

Summaaristen riita-asioiden käsittely on tarkoitukseltaan nopea, yksinkertainen ja joustava menettely, jota käytetään riidattomissa, selvissä ja yksinkertaisissa riita-asioissa. Yleensä tämä tarkoittaa yksinkertaisia velkomusasioita. Summaarinen menettely tarkoittaa, sitä että painopiste oikeusturvassa on menettelyn määrämuotoisuudessa ja sen oikeellisuudessa sisällön tutkimisen sijaan. Pääsääntöisesti kun laatuun ja riidattomuuteen liittyvät edellytykset täyttyvät asian osalta ei oikeudellista harkintavaltaa tarvitse käyttää. Kuitenkin tuomioistuimien tulee viranpuolesta tutkia kanteen aineellinen oikeellisuus myös summaarisissa asioissa, esimerkiksi kuluttaja luottojen ehtojen, korkojen sekä kulujen osalta. (Summaaristen riita-asioiden käsikirjatyöryhmä 2020, 8–9.)

Tiivistettynä summaarisilla riita-asioilla tarkoitetaan riita-asioita, jotka voidaan panna vireille normaalia suppeammalla haastehakemuksella. Oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 3 §:n mukaan suppeaa haastehakemusta voidaan käyttää tilanteissa, joissa asia koskee tietyn määräistä saamista, hallinnan tai rikkoutuneen olosuhteen palauttamista tai häätöä. Lisäedellytyksenä on se, että asian tulee olla kantajan käsityksen mukaan riidaton. (Oikeudenkäymiskaari 5 luku 3 §.)

Käräjäoikeuksissa käsitellään paljon velkomusasioita, joissa velallisen maksuvelvollisuus on riidaton asianosaisten välillä ja usein prosessin syynä onkin maksukyvyttömyys (tai -haluttomuus). Mikäli saatava perustuu velkakirjaan tai muuhun velallisen antamaan maksusitoumukseen, se riittää usein riittävästä näytöstä myös, mikäli asiaa yritetään riitauttaa. Näin ollen tällaisissa asioissa ei tarvita täysimittaista oikeudenkäyntiä tapauksen ratkaisemiseksi vaan asia voidaan käsitellä summaarisessa menettelyssä. Summaarinen menettely tarkoittaa suppealla haastehakemuksella tulla asiaa, joka voi koskea tietyn määräistä saamista, hallinnan tai rikkoutuneen olosuhteen palauttamista tai häätöä. Suppeammassa haastehakemuksessa perusteena on tarpeellista mainita ainoastaan ne seikat, mihin vaatimukset perustuvat ilman todisteita. Mikäli vastaaja kuitenkin vastaa haastehakemukseen ja riitauttaa haastehakemuksen vaatimukset perustellusti, siirtyy asia normaaliin siviiliprosessiin. (Frände, Lappalainen, Havansi, Helenius, Koulu, Lindfors, Niemi, Rautio & Virolainen 2021, 1255.)

Vuonna 2017 summaaristen riita-asioiden käsittelyä käsiteltiin hallituksen esityksessä tarkoituksena tehostaa käsittelyä vielä mahdollisimman nopeaksi ja taloudelliseksi. Samaan aikaan summaaristen riita-asioiden käsittely keskitettiin tiettyihin käräjäoikeuksiin. Esityksessä painotettiin,

että kaikkien käräjäoikeuksien työtavat ja työn organisointi tulisi olla mahdollisimman tehokasta sekä yhdenmukaista. Asianosaisten oikeusturvaan ja yhdenvertaisuuteen vedoten ei ole oikeudenmukaista, että käsittelyn kestossa on suuria eroavaisuuksia eri käräjäoikeuksien välillä. (HE 190/2017, 16,41.) Tämä hallituksen esitys nousee esille myös Kuulialan ym. (2022, 24.) teoksessa niin, että hallituksen esityksen perusteina on ollut tehostaa menettelyä summaarisissa riita-asioissa mahdollisimman nopeaksi ja taloudelliseksi sekä yhdenvertaiseksi. Yhdenvertaisuuden ja oikeusturvan kannalta ei ole oikeudenmukaista, että käsittelyn kestossa saattaa olla merkittäviä eroja eri käräjäoikeuksien välillä. (Kuuliala ym. 2022, 24.)

2.1 Summaaristen asioiden tiedoksianto

Summaarisen riita-asian haastehakemus tulee antaa tiedoksi todisteellisesti. Todisteellisia tiedoksiantotapoja ovat todisteellinen postitiedoksianto joko saantitodistusta tai vastaanottotodistusta vastaan, puhelintiedoksianto ja haastemiestiedoksianto. (HE 190/2017, 21)

Summaaristen riita-asioiden osalta tiedoksianto voidaan toimittaa postitse saanti- tai vastaanottotodistuksella tai puhelimitse. Mikäli kumpikaan näistä ei onnistu, voidaan siirtyä haastemiestiedoksiantoon. Mikäli vastaanottajaa ei tavoita haastemieskään voidaan asiasta tehdä sijaistiedoksianto. (Frände ym. 2021, 1108–1110.)

Oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 3§:n mukaisesti asioita voidaan antaa tiedoksi postitse saantitodistusta vastaan (vastaanottotodistuksella), kirjeellä, jos voidaan olettaa, että vastaanottaja saa tiedon asiakirjasta ja määräpäivään mennessä palauttaa todistuksen tiedoksiannon vastaanottamisesta tai sähköisenä viestinä siten kuin sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain (13/2003) 18 §:ssä säädetään. Näiden lisäksi oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 3b § mukaan juuri summaarisissa riita-asioissa on mahdollista käyttää myös puhelintiedoksiantoa. Myös haastemiestiedoksianto henkilökohtaisesti sekä sijaistiedoksianto, mikäli vastaajan voidaan olettaa välttelevän tiedoksiantoa ovat hyväksyttäviä tiedoksiantotapoja summaarisissa riita-asioissa. (Oikeudenkäymiskaari 11 luku 3 §.)

2.1.1 Puhelintiedoksianto

Puhelintiedoksianto tarkoittaa sitä, että haastemies tai tuomioistuimen virkamies kertoo puhelimitse tiedoksiannon vastaanottajalle asiakirjan sisällön eli mitä asia koskee, vaatimukset, vastauksen määräaika, mahdollinen uhka ja muut tarpeelliset tiedot. Puhelintiedoksiantoa on mahdollista käyttää, mikäli se soveltuu asiakirjan laatuun ja laajuuteen nähden ja voidaan varmistua siitä, että vastaanottaja saa epäilyksettä tiedon asiakirjasta puhelimitse ja ymmärtää tiedoksiannon merkityksen. Kun tiedoksianto on toimitettu puhelimitse, tulee vastaanottajalle toimittaa asiakirjat vielä postitse tai sähköisenä viestinä vastaanottajan ilmoittamaan osoitteeseen. (Helenius & Linna, 2021, 103.)

Puhelintiedoksianto on uusin tiedoksiantotavoista, se otettiin käyttöön hallituksen esityksen pohjalta vasta vuonna 2010. Hallituksen esityksen keskeisimpänä uudistuksena ehdotettiin, että puhelintiedoksianto otetaan käyttöön yleisenä tiedoksiantotapana. Hallituksen esityksessä puhelintiedoksianto määritellään postitiedoksiannon ohella käytettäväksi ensisijaiseksi tiedoksiantotavaksi silloin, kun sen erityisedellytykset täyttyvät. Puhelintiedoksiantoa tulisivin esityksen mukaan käyttää varsin laajasti, jotta uudistuksen tavoitteet saavutetaan. (He 123/2009, 9–11.)

Summaarisissa riita-asioissa tiedoksianto tapahtui pääsääntöisesti haastemiestiedoksiantona ennen puhelintiedoksiannon käyttöönottoa. Esimerkiksi vuonna 2007 onnistuneista tiedoksiannoista haastemiestiedoksiantojen osuus oli 75,1 % (HE 123/2009 vp s. 5). Haastemiestiedoksiantojen osuus on siten vuodesta 2007 laskenut lähes 50 prosenttiyksikköä. Voidaan näin ollen todeta, että puhelintiedoksiannon mahdollistavan uudistuksen tavoitteet ovat toteutuneet ennakoituakin paremmin. (HE 190/2017, 8–9.)

Puhelimitse ei voida antaa tiedoksi haastetta muussa kuin oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 3 § 1 kohdassa tarkoitettussa asiassa, eli summaarisissa riita-asioissa. Puhelintiedoksiannon toimittaa haastemies tai asianomaisen tuomioistuimen virkamies. Puhelintiedoksiannossa vastaanottajan on oltava Suomessa, sillä toimivalta ei riitä siihen, että vastaanottaja olisi Suomen ulkopuolella. Lisäksi puhelintiedoksiannossa on varmistuttava vastaanottajan henkilöllisyydestä kysymyksiä esittämällä. Esimerkiksi kysymällä vastaanottajan koko nimeä, henkilötunnuksen viimeistä numeroa tai kirjainta, entisiä osoitteita, vanhempien nimiä tai vastaavaa. (Seppälä & Kola 2012, 23–24.)

Oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 3b §:n muutoksen myötä vuodesta 2018 eteenpäin puhelintiedoksianto laajennettiin hyväksyttäväksi tiedoksiantotavaksi kaikkiin summaarisiin asioihin, kun ennen uudistusta puhelintiedoksianto oli laillinen ainoastaan summaarisissa velkomuskanteissa, mutta ei esimerkiksi hädöissä. (Frände ym. 2021, 1109.)

Puhelintiedoksiannon antajan on varmistuttava siitä, että vastaanottaja epäilyksettä saa tiedon asiakirjasta ja ymmärtää tiedoksiannon merkityksen. Puhelintiedoksiannon aikana vastaanottajalle on selvitettävä asiakirjasta asia eli kuka on kantajana ja mitä asia koskee, mikä asiassa on vaatimuksena, pääasiallinen peruste vaatimuksille, vastineen määräaika, joka on yleensä 14 tai 21 päivää summaarisissa riita-asioissa, uhat, esimerkiksi summaarisissa riita-asioissa uhkana on yksipuolinen tuomio, josta seuraa yleensä maksuhäiriömerkintä. Lisäksi vastaanottajalle on selvitettävä muut tarpeelliset asiat, eli miten hänen tulee toimia ja mistä saa oikeusapua. Puhelimitse tiedoksiannettu asiakirja tulee lähettää viipymättä tiedoksiantotodistuksen kera vastaanottajalle joko kirjeenä tai sähköisesti. Tiedoksiantopäivä on puhelintiedoksiannossa se päivä, jolloin vastaanottaja saa tiedon asiakirjasta puhelimitse ja määräaika alkaa siitä päivästä. (Seppälä & Kola 2012, 23–24.)

2.1.2 Postitiedoksianto

Postitiedoksiantoa voidaan käyttää myös summaaristen riita-asioiden tiedoksiannossa. Postitiedoksiantoon on oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 3 §:n mukaan kaksi vaihtoehtoa, postitus saantitodistusta vastaan tai kirjeellä niin, että vastaanottaja palauttaa todistuksen tiedoksiannon vastaanottamisesta. (Oikeudenkäymiskaari 11 luku 3 §.)

Tiedoksi annettava asiakirja voidaan lähettää vastaanottajalle joko postitse saantitodistusta vastaan eli vastaanottajan tulee käydä postitoimipaikassa kuittaamassa tiedoksiannon tapahtuneen saantitodistuksella tai kirjeellä, jonka mukana on vastaanottotodistus, joka vastaanottajan tulee palauttaa vastaanottotodistuksen määräpäivään mennessä. (Frände ym. 2021, 1108.)

Postitiedoksianto on ensisijainen tiedoksiantotapa puhelintiedoksiannon rinnalla. (HE 123/2009, 11.)

Postitiedoksianto haastemiesten toimesta on käytössä ainoastaan Varsinais-Suomen kärjäoikeudessa. Varsinais-Suomen kärjäoikeudessa haastemiehet postittavat vastaajalle vastaanottotodistuksen, joka vastaajan tulee palauttaa allekirjoitettuna takaisin kärjäoikeudelle. Tällöin tiedoksiannon katsotaan tapahtuneen sinä päivänä, kun vastaaja on allekirjoittanut vastaanottotodistuksen. Osa kärjäoikeuksista käyttää summaarisissa asioissa myös kärjäsihteerin lähettämää vastaanottotodistusta, jolloin kärjäsihteerin postittaa vastaajalle vastaanottotodistuksen ja mikäli tiedoksianto ei onnistu sen avulla, siirretään asia haastemiehelle.

2.1.3 Haastemiestiedoksianto

Mikäli tiedoksianto ei ole saatu toimitettua tai voidaan pitää todennäköisenä, ettei sitä saada toimitetuksi oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 3§:n mukaisesti postitiedoksiantona tai 3 b §:n mukaisesti puhelintiedoksiantona, tulee haastemiehen toimittaa haaste henkilökohtaisesti tiedoksiannon vastaanottajalle tai jollekin oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 7 §:n mukaiselle henkilölle, jolloin kyseessä on sijaistiedoksianto. Haastemiestiedoksiannossa tulee kertoa tiedoksiannon vastaanottajalle samat asiat asiakirjasta kuin puhelintiedoksiannossakin ja haastemiehen on varmistuttava siitä, että vastaanottaja ymmärtää tiedoksiannon merkityksen. Vastaanottajan ei tarvitse allekirjoittaa haastemiestiedoksiannossa mitään, vaan haastemies tekee tiedoksiantotodistukseen merkinnät ja näin todistaa tiedoksiannon tapahtuneen. (Seppälä & Kola 2012, 25.)

Haastemiestiedoksianto voidaan ottaa käyttöön, mikäli tiedoksianto ei saada toimitetuksi postitse saanti- tai vastaanottotodistusta vastaan tai puhelimitse tai mikäli jo ennakolta voidaan pitää todennäköisenä, ettei edellä mainitut tiedoksiantotavat toimi. (Frände ym. 2021, 1109–1110.)

Haastemiestiedoksianto on toissijainen tiedoksiantotapa, ja HE 123/2009 tavoitteena on ollut korostaa tätä toissijaisuutta tiukentamalla haastemiestiedoksiannon toimittamisen edellytyksiä oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 4 §:ssä. Ehdotuksen mukaan haastemiestiedoksiannon käyttäminen on perustelua vain, jos ensin on yritetty todisteellista posti- tai sähköistä tiedoksianto tai/ja puhelintiedoksianto, eikä tiedoksianto ole onnistunut. Suoraan haastemiestiedoksiantoon olevaa kynnystä hallituksen esityksessä nostetaan, kun sen mukaan muun tiedoksiantotavan epäonnistumisen pitäisi olla ilmeistä. Kuitenkin haastemiestiedoksiantoon voitaisiin siirtyä suoraan myös, jos siihen on jokin muu painava syy, esimerkkinä tilanteen kiireellisyys. (HE 123/2009, 11.)

2.1.4 Sijaistiedoksianto

Summaarisissa riita-asioissa on oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 7§:n mukaan mahdollista käyttää sijaistiedoksiantoa, mikäli vastaanottajalla on osoite Suomessa ja häntä on tavoiteltu eikä vastaanottajaa tai muuta henkilöä, jolla on oikeus vastaanottaa tiedoksianto hänen puolestaan, ole tavoitettu ja on syytä olettaa vastaanottajan välttelevän tiedoksiantoa. (Oikeudenkäymiskaari 11 luku 7 §.)

Sijaistiedoksiannossa haastemies voi toimittaa tiedoksiannon luovuttamalla asiakirjat jollekin samaan talouteen kuuluvalla 15 vuotta täyttäneelle, tai mikäli tiedoksiannon vastaanottaja harjoittaa liikettä, voidaan asiakirjat luovuttaa jollekin hänen liikkeensä palveluksessa olevalle ja mikäli edellä mainittuja ei tavoiteta, voidaan asiakirjat toimittaa paikalliselle poliisiviranomaiselle. Käytännössä asiakirjaa ei kuitenkaan anneta tiedoksi muulle kuin varsinaiselle vastaanottajalle, vaan asiakirjat jätetään säilytettäväksi sijaiselle ja vastaanottajalle postitetaan tiedoksiantotodistus tiedoin, mistä vastaanottaja voi noutaa asiakirjat. Tiedoksiantopäivä tässä tapauksessa määräytyy sen mukaan, milloin tiedoksiantotodistus ja ilmoitus siitä, mistä asiakirjat ovat noudettavissa on jätetty postin kuljetettavaksi. (Seppälä & Kola 2012, 27.)

Samat edellytykset sijaistiedoksiannolle löytyy myös oikeuskirjallisuudesta. Haastemiestiedoksiantoon turvautuessa OK 11:4:n mukaisesti on mahdollista, ettei haastemies tavoita henkilöä, jolle tiedoksianto on osoitettu tai ketään muuta henkilöä, jolla on oikeus ottaa tiedoksianto vastaan hänen puolestaan. Sijaistiedoksiannon voi tehdä OK 11:7:n mukaisesti, mikäli tiedoksiannon vastaanottajalla on Suomessa tiedossa oleva asuinpaikka ja olosuhteiden perusteella voidaan päätellä, että tiedoksiannon vastaanottaja välttelee tiedoksiantoa. Jää haastemiehen itse ratkaistavaksi, ovatko sijaistiedoksiantoon turvautumiseen liittyvät edellytykset olemassa. (Frände ym. 2021, 1121.)

Sijaistiedoksiantoon liittyen löytyy ennakkotapaus korkeimman oikeuden ratkaisusta vuodelta 2006. Kysymyksessä oli oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 7 §:ssä säädettyyn sijaistiedoksiannon käyttämiseen liittyvät edellytykset, kun haastettava oli ilmoittanut väestötietojärjestelmään osoitetietonaan postilokero-osoitteen. Ennakkotapauksessa tiedoksiannon vastaanottajalla oli vain postilokero-osoite väestötietojärjestelmässä ja vastaanottaja valitti hovioikeuteen yksipuolisesta tuomiosta tuomiovirheen perusteella, koska ei ollut saanut tiedoksi haastehakemusta eikä hänelle

ollut riittäväällä tavalla varattu mahdollisuutta tulla kuulluksi asiassa. Haastemies oli tapauksessa lähettänyt postitse postilokero-osoitteeseen kaksi yhteydenottopyyntöä viikon välein ja kolmantena viikkona jättänyt postilokero-osoitteeseen oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 7 §:n mukaisen sijaistiedoksiannon. Haastemies kertomansa mukaan on tavoitellut vastaanottajaa myös puhelimitse, mutta tästä ei ollut varmaa näyttöä. Korkein oikeus kumosi ratkaisullaan hovioikeuden päätöksen ja käräjäoikeuden antama yksipuolinen tuomio poistettiin. Korkein oikeus perusteli ratkaisuaan sillä, että yhteydenottopyynnot on lähetetty viikon välein ja sijaistiedoksianto on tehty 2 viikon kuluttua ensimmäisen yhteydenottopyynnön lähettämisestä. Lisäksi yhteydenottopyynnot oli lähetetty kesälomakaudella, joten Korkein oikeus katsoi, ettei edellytyksiä sijaistiedoksiannolle ollut. (KKO 2006:69.)

Korkeimman oikeuden ratkaisun KKO 2006:69 perusteella voidaan todeta tarpeelliseksi tavoitella tiedoksiannon vastaanottajaa myös yhteydenottopyynnöin postitse. KKO 2006:69 mukaan vielä, se että henkilö ei vastaa tuntemattomista puhelinnumeroista tulevin soittoihin tai ettei häntä tavata hänen ilmoittamastaan asunto-osoitteesta, ei välttämättä tarkoita sitä, että henkilö välttelee tiedoksiantoa. Kuitenkin mikäli voidaan uskoa henkilön saaneen tiedon haastemiehen yhteydenottopyynnöistä niihin kuitenkaan vastaamatta, syntyy oletus siitä, että henkilö välttelee tiedoksiantoa. Siitäkin huolimatta, että haastettavalla ei ole velvollisuutta vastata haastemiehen lähettämiin tai jättämiin yhteydenottopyyntöihin. Myös mikäli henkilöllä ei ole asunto-osoitetta mutta on ilmoittanut väestötietojärjestelmään postilokero-osoitteensa, voidaan olettaa hänen saavan tiedon tänä postilokero-osoitteeseen lähetetyistä yhteydenottopyynnöistä. Ei myöskään ole aihetta uskoa, että asunto-osoitteeseen jätetyt tai lähetetyt yhteydenottopyynnot saavuttaisivat etsittävän paremmin kuin postilokero-osoitteeseen lähetetyt. Kuitenkin korkeimman oikeuden ratkaisun perusteella yhteydenottopyynnot viikon välein eivät riitä, eikä 2 viikkoa ole tarpeeksi pitkä aika, jotta voidaan vielä olettaa henkilön välttelevä tiedoksiantoa. (KKO 2006:69.)

2.2 Tiedoksiantotapojen järjestys

Summaarisissa riita-asioissa on useampi tapa toteuttaa varsinainen tiedoksianto: postitiedoksianto, puhelintiedoksianto, haastemiestiedoksianto ja sijaistiedoksianto. Oikeudenkäymiskaaren 11 luvussa määritellään nämä erilaiset tiedoksiantotavat, muttei sen tarkemmin sitä, kumpi on ensisijainen tiedoksiantotapa, puhelin- vai postitiedoksianto. (Oikeudenkäymiskaari 11 luku.)

HE 123/2009 mukaan postitiedoksianto ja puhelintiedoksianto ovat molemmat ensisijaisia tiedoksiantotapoja, ja puhelintiedoksiantoa tulee käyttää aina kun erityisedellytyksen sen käyttämiseen täytyvät (HE 123/2009, 11). Oikeudenkäymiskaari kuitenkin määrittelee marssijärjestyksen näiden jälkeen, eli mikäli tiedoksianto ei onnistu postitse tai puhelimitse siirrytään sen jälkeen koittamaan haastemiestiedoksiantoa ja vasta sitten välttelyolettaman perusteella mahdollisuus sijaistiedoksiantoon (Oikeudenkäymiskaari 11 luku 4 §).

3 Tutkimusmenetelmänä kvantitatiivinen tutkimus kyselylomakkeen avulla

Opinnäytetyö toteutettiin kvantitatiivisen kyselytutkimuksen avulla, eli tutkimus tehtiin kyselylomaketta käyttäen ja vertaamalla kyselylomakkeesta saatuja vastauksia teoriapohjaan. Nämä määrällisen tutkimuksen menetelmät sopivat tähän tutkimukseen asetettuun tutkimusongelmaan ja sen ratkaisuun, jossa tarkoituksena on selvittää, miten tiedoksiantoprosessi eroaa eri käräjäoikeuksissa summaaristen riita-asioiden osalta. Tutkimuksessa käytetään aineistonkeruumenetelmänä vakioitua kyselylomaketta ja kyselyssä käytetään strukturoituja kysymyksiä.

Kyselylomakkeen käyttö oli tarpeellista, sillä tutkimusongelmana oli se, miten summaaristen riita-asioiden tiedoksiantoprosessi eroaa eri käräjäoikeuksissa. Kyselylomakkeen avulla saatiin selville miten eri käräjäoikeuksien haastemiehet toimivat summaaristen riita-asioiden tiedoksiannossa ja kyselylomakkeen avulla saatiin tietoa siitä, miten haastemiehet itse oikeasti toimivat eri käräjäoikeuksissa eikä vain sitä, miten heidät on ohjeistettu. Tutkimuksessa käytettiin strukturoitua kyselylomaketta aineistonkeruu tapana, sillä se sopii isolle joukolle ja koska kaikilta kysyttiin samat kysymykset (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997, 188–190).

Tässä luvussa käsitellään pääasiallisesti kvantitatiivisen tutkimuksen teoriaa sekä kyselytutkimuksen luotettavuutta. Käydään aluksi läpi kyselytutkimuksen määritelmiä yleensä, jonka jälkeen pohditaan kyselytutkimuksen mittausta, mittareita, kyselylomaketta, mittauksen tasoa ja luotettavuutta, tiedonkeruuta ja menetelmiä eri näkökulmista.

3.1 Kyselytutkimus

Vehkalahden (2008,11) mukaan kyselytutkimuksessa tutkija esittää vastaajalle kysymyksiä kyselylomakkeen välityksellä. Heikkilä (2014, 21) kertoo kyselytutkimuksen kyselylomakkeella tehtävien kyselyiden olevan yksiselitteisesti luokiteltavia ja laskettavia. Kyselytutkimukselle tyypillisiä piirteitä on tiedon kerääminen kyselylomakkeella, jossa tieto kerätään strukturoiduilla kysymyksillä eli kysymyksillä, joissa on valmiit vastaus vaihtoehdot. (Taanila 2011, 9.)

Kyselytutkimuksissa mittaus tapahtuu kyselylomakkeella, joka koostuu mittareista ja yksittäisistä kysymyksistä. (Vehkalahti 2008, 17.) Vehkalahden (2008, 12) mukaan kyselytutkimuksessa mittarilla tarkoitetaan väitteiden ja kysymysten kokoelmaa, jolla pyritään mittamaan erilaisia ilmiöitä.

3.1.1 Kyselylomake

Kyselytutkimuksessa mittaus tapahtuu kyselylomakkeella. Kyselylomake on suunniteltava huolella, sillä kun vastaaja täyttää lomakkeen, on siihen jo liian myöhäistä tehdä muutoksia. Koko tutkimuksen onnistuminen on lähes kokonaan riippuvainen kyselylomakkeesta. Ratkaisevaa onkin se, kysytäänkö kyselylomakkeella sisällöllisesti oikeita kysymyksiä tilastollisesti sopivalla tavalla. Tulee huomioida, että kumpikaan ei yksinään ole riittävä vaan hyvä kyselylomake on kokonaisuus, jossa toteutuvat sekä tilastolliset että sisällölliset näkökulmat. (Vehkalahti 2008, 20.) Kyselytutkimuksessa osio tarkoittaa yksittäistä kysymystä, joka mittaa lähtökohtaista vain yhtä asiaa. Mittari on taas useammista osioista koostuva kokonaisuus, joka mittaa joillain tavoin toisiinsa liittyviä asioita (Vehkalahti 2008, 23). Kyselylomakkeen osioita voidaan kutsua avoimiksi tai suljetuiksi. Avoimeen osioon vastaaja voi vastata vapaamuotoisesti, kun taas suljetun osion vastausvaihtoehdot on annettu valmiiksi lomakkeelle. Tulee huomioida, että valmiiden vaihtoehtojen on oltava toistensa poissulkevia, toisin sanoen ne eivät saa mennä päällekkäin. (Vehkalahti 2008, 24.) Tässä tutkimuksessa käytettiin vain suljettuja kysymyksiä, koska ei ollut tilastollisesti tarpeen käyttää avoimia kysymyksiä.

Kyselylomakkeessa oli 7 monivalintakysymystä, joten kysely oli nopea ja helppo täyttää. Jokainen kysymys oli tarkkaan harkittu, jotta tutkimuksessa saadaan analysoitua, miten tiedoksiantoprosessi eroaa summaaristen riita-asioiden osalta eri käräjäoikeuksissa. Kyselylomake löytyy tämän tutkimuksen liitteenä (Liite 1). Näiden monivalintakysymysten pohjalta saatiin eroteltua selkeästi

eri käräjäoikeuksien haastemiesten toimintatapoja tiedoksiantoprosessissa, joten näin saatiin vastaus varsinaiseen tutkimusongelmaan eli siihen miten summaaristen riita-asioiden tiedoksiantoprosessi eroaa eri käräjäoikeuksissa.

Kyselylomakkeessa tärkeää osaa näyttelee myös saatekirje, joka on kyselytutkimuksen julkisivu. Saatekirje antaa vastaajalle tutkimuksen perustiedot, eli mistä tutkimuksessa on kysymys, kuka tutkimuksen tekee, miten vastaajat on valittu ja mihin tutkimustulokset tullaan käyttämään. Saatekirjeen merkitystä ei saa aliarvioida, sillä sen perusteella vastaaja voi joko motivoitua vastaamaan kyselyyn tai hylätä koko lomakkeen. (Vehkalahti 2008, 47–48.)

Tutkimuksessa kyselylomake lähetettiin kaikille Suomen haastemiesten esimiehille sähköpostitse ja saatteessa kerrottiin tutkimuksen taustoja ja miksi tutkimusta ollaan tekemässä. Haastemiesten esimiehiä pyydettiin jakamaan sähköposti eteenpäin kaikille haastemiehille.

3.1.2 Kyselylomakkeen ja sen mittauksen luotettavuus

Erityisesti kyselylomaketta tehdessä sekä myös tuloksia arvioidessa tulee huomioida, että mittaus on ainutkertaista, eikä huonosti mitattuja osoita pysty enää jälkikäteen parantamaan. Näin ollen mittauksen laatuun tulee aina kiinnittää huomiota etukäteen (Vehkalahti 2008, 40). Mittauksen luotettavuus erotellaan kahteen perusteeseen, validiteettiin ja reliabiliteettiin. Validiteettia kutsutaan joissain tapauksissa pätevyudeksi ja reliabiliteettia saatetaan kutsua joko luotettavuudeksi tai toistettavuudeksi. Tärkeää on kuitenkin huomioida, että luotettavuus on laajempi käsite kuin varsinaisesti pelkkä reliabiliteetti. Kun taas toistettavuus on liian suppea määritelmä reliabiliteetille. (Vehkalahti 2008, 40.)

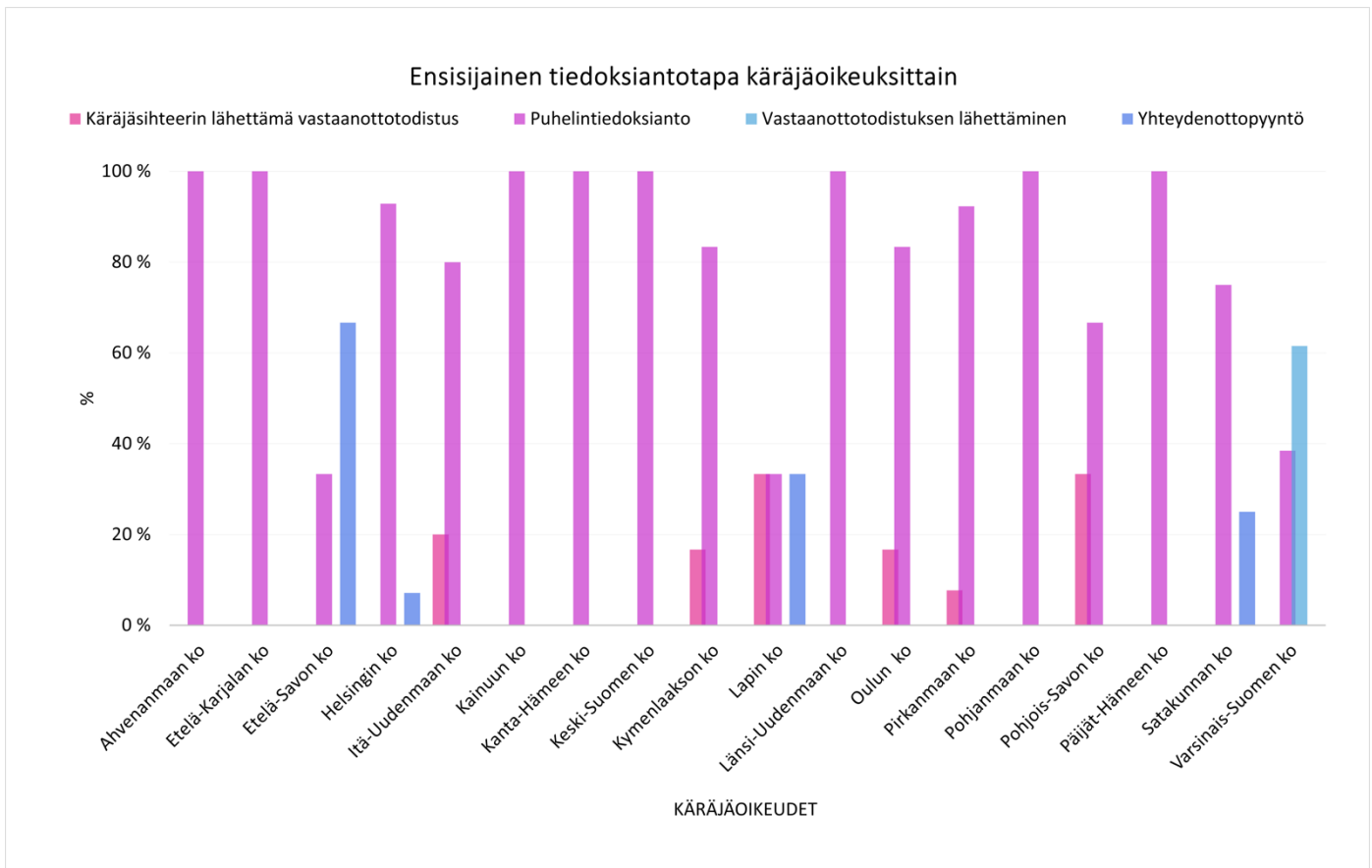
Tämän opinnäytetyön tutkimuksessa kyselylomakkeeseen vastasi 106 haastemiestä, Suomessa on yhteensä noin 200 haastemiestä. Tutkimuksen luotettavuuden kannalta lukema on hyvä, kuitenkin kahdesta käräjäoikeudesta (Etelä-Pohjanmaan käräjäoikeus ja Pohjois-Karjalan käräjäoikeus) ei saatu ollenkaan vastauksia. Tutkimuksen kannalta tulokset jäävät vajavaisiksi, sillä näiden kahden käräjäoikeuden toimintatapoja ei voida ottaa tutkimuksessa huomioon. Kuitenkin kun otetaan kokonaisuus huomioon, voidaan näiden käräjäoikeuksien vastauksien puuttumisesta huolimatta tehdä johtopäätökset siitä, mikä olisi yhtenäinen tiedoksiantoprosessi summaarisissa riita-asioissa, kun verrataan saatuja vastauksia tietoperustaan.

4 Tutkimuksen tulokset ja johtopäätökset

Tutkimus toteutettiin sähköisellä kyselylomakkeella kaikille Suomen haastemiehille, joita on noin 200. Vastauksia kyselyyn tuli 106. Etelä-Pohjanmaan sekä Pohjois-Karjalan käräjäoikeudet jättivät kokonaan vastaamatta.

4.1 Ensisijainen tiedoksiantotapa

Tutkimuksessa ensimmäinen ja tärkein kysymys on, mikä on ensisijainen tiedoksiantotapa eri käräjäoikeuksissa. Se miten tiedoksiantoprosessi alkaa, määrittää myös sen miten nopea ja tehokas prosessi on. Vastaajista 84 eli 79 % vastasi ensisijaiseksi tiedoksiantotavakseen puhelintiedoksianton, kun taas 9 eli 8,4 % vastasi käräjäsihteerin lähettämän vastaanottotodistuksen, 8 eli 7,5 % haastemiehen lähettämän vastaanottotodistuksen ja 5 eli 4,7 % kertoi lähettävänsä ensimmäisenä yhteydenottopyynnön. Alla olevassa kuviossa on kuvattu ensisijaiset tiedoksiantotavat käräjäoikeuksittain.

Kuvio 1, Ensisijainen tiedoksiantotapa kärjäoikeuksittain

Kuvioon on haettu kaikkien kärjäoikeuksien vastaukset ensimmäiseen kysymykseen ja muunnettu vastaukset prosenttiosuiksi niin että kuvio kertoo kuinka monta prosenttia kyseisen kärjäoikeuden vastanneista vastasi minkäkin vaihtoehdon. Kuviossa vaaleanpunainen palkki kuvaa kärjäsihteerin lähettämää vastaanottodistusta, violetti palkki puhelintiedoksiantoa, turkoosi vastaanottodistusta ja sininen palkki kuvaa yhteydenottopyyntöä. Vastaukset on muutettu prosenttiosuiksi, jotta kuviosta saadaan selkeämpi ja havainnollistavampi. Kuviosta puuttuu Etelä-Pohjanmaan sekä Pohjois-Karjalan kärjäoikeudet, sillä heiltä ei saatu kyselyyn vastauksia.

Kuviosta nähdään, että Ahvenanmaan, Etelä-Karjalan, Kainuun, Kanta-Hämeen, Keski-Suomen, Länsi-Uudenmaan, Pohjanmaan ja Päijät-Hämeen kärjäoikeuksista 100 % vastasi ensisijaiseksi tiedoksiantotavakseen puhelintiedoksiannon. Puhelintiedoksiannon nouseminen ensisijaiseksi tiedoksiantotavaksi suurimmassa osassa kärjäoikeuksista ei ole teoriapohjaankaan peilaten yllättävä tutkimustulos, kun otetaan huomioon, että puhelintiedoksianto on ensisijainen tiedoksiantotapa summaarisissa riita-asioissa. Tämä ilmenee hallituksen esityksessä (HE 123/2009, 11.), jonka mu-

kaan puhelintiedoksiantotapa on postitiedoksiannon ohella käytettävä ensisijainen tiedoksiantotapa aina silloin, kun sen erityisedellytykset täyttyvät. Summaarisissa riita-asioissa nuo puhelintiedoksiannon erityisedellytykset täyttyvät, joten voidaan tulkita tämän mukaan puhelintiedoksiannon olevan summaarisissa riita-asioissa juuri se ensisijainen tiedoksiantotapa. Kun mietitään rinnakkain kahta käytössä olevaa ensisijaista tiedoksiantotapaa, postitiedoksianto ja puhelintiedoksianto, on jo maalaisjärjelläkin mahdollista päätellä puhelintiedoksiannon olevan se nopeampi, tehokkaampi ja taloudellisempi tiedoksiantotapa. Summaariset riita-asiat kuitenkin on tarkoitettu yksinkertaiseksi, nopeaksi, tehokkaaksi ja taloudelliseksi käsittelyksi, voidaan tulkita puhelintiedoksiannon olevan seärkevin vaihtoehto ensisijaiseksi tiedoksiantotavaksi (Summaaristen riita-asioiden käsikirjatyöryhmä 2020, 8.). Myös tutkimustulokset tukevat tätä käsitystä, sillä kyselylomakkeeseen vastanneista 79 % eli huomattava enemmistö vastasi ensisijaiseksi tiedoksiantotavakseen puhelintiedoksiannon.

Joitain poikkeuksia on havaittavissa, kun Itä-Uudenmaan, Kymenlaakson, Oulun, Pirkanmaan ja Pohjois-Savon kärjäoikeuksissa pieni osa vastanneista ovat laittaneet ensisijaiseksi tiedoksiantotavaksi kärjäsihteerin lähettämän vastaanottotodistuksen. Tämä ei kuitenkaan varsinaisesti vaikuta haastemiesten tiedoksiantoprosessiin summaaristen riita-asioiden osalta. Se on kuitenkin hyvä tiedostaa, että osassa kärjäoikeuksissa kärjäsihteerin lähettämä vastaanottotodistuksen ensin vastaajalle ja mikäli se ei palaudu, siirretään asia haastemiehelle. Lapin kärjäoikeuden vastauksissa on eniten hajontaa, kun vastauksia Lapin kärjäoikeudesta saatiin 3, joista jokainen on vastannut eri vaihtoehdon. Tästä voidaan tosin päätellä, ettei Lapin kärjäoikeudessa ole määritelty tiettyä järjestystä tiedoksiannon etenemiselle, kun vastauksissa oli näin selkeä hajonta.

Muutama kärjäoikeus nousee esiin kuviossa, kun vastaukset poikkeavat täysin massasta. Etelä-Savon kärjäoikeudessa noin kaksi kolmasosaa vastasi ensisijaiseksi tiedoksiantotavakseen yhteydenottopyynnön ja yksi kolmasosa puhelintiedoksiannon. Yhteydenottopyyntö nousi esiin myös Helsingin ja Satakunnan kärjäoikeuksissa, kun molemmissa yksi henkilö oli vastannut ensisijaiseksi tiedoksiantotavakseen yhteydenottopyynnön. Toinen suuri poikkeus kuviossa on kuitenkin Varsinais-Suomen kärjäoikeuden osalta, kun 60 % vastasi ensisijaiseksi tiedoksiantotavakseen vastaanottotodistuksen ja 40 % puhelintiedoksiannon. Poikkeuksellisen tästä tekee se, että minäkään muun kärjäoikeuden vastauksissa vastaanottotodistus ei noussut esiin.

Etelä-Savon kärjäoikeuden kohdalla yhteydenottopyynnön lähettäminen ensimmäisenä herättää kysymyksiä siitä, miksi siirtää tehtävää työtä myöhemmäksi. Miettiessä, kauanko menee puhelintiedoksiannon yrittämiseen verrattuna siihen, että lähetetään asianosaiselle yhteydenottopyyntö postitse, voidaan todeta puhelintiedoksiannon olevan huomattavasti nopeampi prosessin vaihe kuin yhteydenottopyynnön lähettäminen ja yhteydenoton odottaminen. Tämä myöskin riitelee sen kanssa, että yhteydenottopyyntö ei varsinaisesti ole tiedoksiantotapa. Vaan yhteydenottopyyntö siirtää vastuuta asianosaiselle ja siirtää esimerkiksi puhelintiedoksiannon yrittämistä.

Kuitenkin HE 123/2009 mukaan puhelintiedoksianto on katsottu ensisijaiseksi tiedoksiantotavaksi summaarisissa riita-asioissa, sillä puhelintiedoksiannon erityisedellytykset summaarisissa riita-asioissa täytyvät. Haastemiestiedoksiantoonkin siirtyminen vaatii, että ensin on yritetty todisteellista posti- tai sähköistä tiedoksiantoa tai puhelintiedoksiantoa, eikä tiedoksianto ole onnistunut. Näin ollen voidaan HE 123/2009 perusteella todeta, ettei yhteydenottopyyntö täytä näitä kriteerejä vaan sen jälkeen on joka tapauksessa yritettävä posti- tai puhelintiedoksiantoa. (HE 123/2009, 11.)

Kuitenkin korkeimman oikeuden ratkaisussa on katsottu, että tiedoksiannon vastaanottajaa tulee tavoitella yhteydenottopyynnöin, sillä ennakkotapauksessa postitse lähetetyt yhteydenottopyynnot ja niiden huomiotta jättämisen olisi katsottu näyttävän välttelyolettaman toteen, mikäli yhteydenottopyyntöjä olisi lähetetty pidemmällä aikavälillä. (KKO 2006:69). On kuitenkin huomattava, että mikäli yhteydenottopyyntö lähetetään ennen kuin vastaanottajaa tavoitellaan puhelimitse, vie se alkuvaiheessa turhaa aikaa, kun ensin olisi voitu tavoitella puhelimitse ja saada tiedoksianto toimitettua heti puhelimitse.

Varsinais-Suomen kärjäoikeuden käyttämä vastaanottotodistus (eli postitiedoksianto) nousee esiin kyselyn vastauksissa ainoana kärjäoikeutena, joka sitä käyttää. Tämä näkyy teoriassakin niin, että tiedoksi annettava asiakirja on mahdollista lähettää vastaanottajalle joko postitse saantitodistusta vastaan, jolloin vastaanottajan on käytävä postitoimipaikassa kuittaamassa tiedoksianto vastaanotetuksi saantitodistuksella tai vastaanottotodistuksella, eli kirjeellä, jonka mukana toimitetaan vastaanottotodistus, joka jää vastaanottajan täytettäväksi ja palautettavaksi määräpäivään mennessä (Frände ym. 2021, 1255.) Kuitenkin tämä on erittäin poikkeuksellinen tutkimustulos, kun otetaan huomioon HE 123/2009 näkökulma siitä, että puhelintiedoksianto on postitiedoksan-

non ohella toinen ensisijainen tiedoksiantotapa silloin, kun puhelintiedoksiannon erityisedellytykset täyttyvät (HE 123/2009, 11). Summaarissa riita-asioissa nämä erityisedellytykset puhelintiedoksiantoon täyttyvät, joten herää kysymys miksi Varsinais-Suomen käräjäoikeudessa suurin osa käyttää edelleen vastaanottotodistusta ensisijaisena tiedoksiantotapana. Tätä pohtiessa herää myös kysymys siitä, miksi tätä vanhanaikaista tiedoksiantotapaa käytetään edelleen ensisijaisena tiedoksiantotapana, kun puhelintiedoksianto on saatu käyttöön ja se on käytettävissä kaikissa summaarisissa riita-asioissa. Puhelintiedoksianto tuli käyttöön vasta 2010 hallituksen esityksen pohjalta, ja tämän laki uudistuksen tarkoituksena oli nopeuttaa ja tehostaa summaaristen riita-asioiden käsittelyä ja tavoitteena esityksessä oli ottaa puhelintiedoksianto mahdollisimman laajasti käyttöön, jotta tavoitteet käsittelyn tehokkuudesta toteutuu (HE 123/2009, 11). Haastemiestiedoksiantojen osuus on tutkitusti laskenut puhelintiedoksiannon käyttöönoton jälkeen (HE 190/2017, 8–9).

Myös käytännön tasolla pohtiessa voidaan todeta, että vastaanottotodistuksen postittamiseen kuluu enemmän aikaa kuin puhelintiedoksiannon yrittämiseen. Sama kysymys herää vastaanottotodistuksen osalta kuin yhteydenottopyynnönkin osalta. Miksi venyttää tiedoksiantoa, kun voisi tavoitella asianosaista puhelimitse ja mahdollisesti saa haastehakemuksen annettua tiedoksi samassa ajassa kuin postittaisi vastaanottotodistuksen?

4.1.1 Puhelintiedoksiantoyksiköt käräjäoikeuksissa

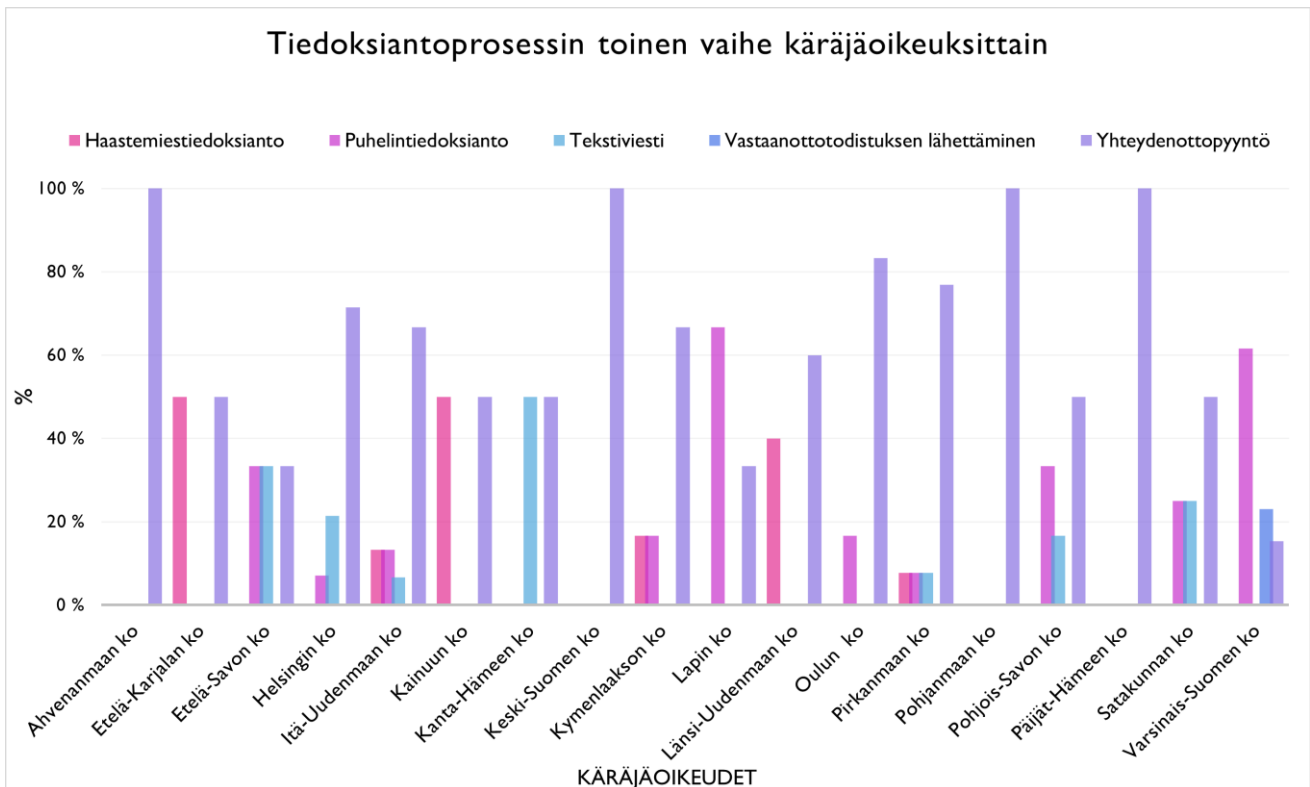
Kyselyssä saatiin selville, että Helsingin sekä Länsi-Uudenmaan käräjäoikeuksissa on käytössä erillinen puhelintiedoksiantoyksikkö. Länsi-Uudenmaan käräjäoikeudessa puhelintiedoksiantoyksikkö ottaa saapuneet summaariset, joita he koittavat ensin tavoitella puhelimitse ja sen jälkeen ne siirretään postinumeroiden mukaan omien alueidensa haastemiehille. Käytännössä kuitenkin muutamien henkilöiden pyörittämä puhelintiedoksianto yksikkö ei ehdi käymään kaikkia summaarisia riita-asioita läpi, joten osa summaarisista riita-asioista tulee suoraan oman alueen haastemiehille. Puhelintiedoksiantoyksikön toiminta kuitenkin helpottaa kenttähaastemiehille tulevien summaaristen määrää.

Puhelintiedoksiantoyksiköt keskittyvät summaarisiin riita-asioihin, joten voidaan todeta niiden tehostavan ja nopeuttaman summaaristen riita-asioiden käsittelyä. Niiden käyttöön ottaminen laajemmin useammassa suuremmissa käräjäoikeuksissa voisi olla ratkaisu summaaristen riita-asioiden

tiedoksiannon nopeuttamiseen ja näin käsittelyaikojen lyhenemiseen. Summaariset riita-asiat helposti saattavat jäädä muiden kiireellisempien rikosasioiden jalkoihin ja näin käsittelyajat venyvät. Voisikin olla aiheellista pohtia voisiko puhelintiedoksiantoyksiköiden toimintaa jalostaa muihinkin kärjäoikeuksiin Helsingin ja Länsi-Uudenmaan kärjäoikeuksien lisäksi.

4.2 Tiedoksiantoprosessin toinen vaihe

Kyselylomakkeen toisena kysymyksenä oli, mitä tekee tiedoksiantoprosessissa seuraavaksi ensisijaisen tiedoksiantotavan jälkeen. Tämä on myös tutkimuksen kannalta tärkeä kysymys, jotta nähdään, miten tiedoksiantoprosessi kussakin kärjäoikeudessa etenee. Tämän kysymyksen osalta vastauksissa on havaittavissa enemmän hajontaa kuin ensisijaisen tiedoksiantotavan osalta.

Kuvio 2, Tiedoksiantoprosessin toinen vaihe käräjäoikeuksittain

Kuviossa vaaleanpunainen palkki kuvaa haastemiestiedoksiantoa, purppuran värinen palkki puhelintiedoksiantoa, turkoosi tekstiviesti yhteydenottopyyntöä, sininen vastaanottotodistuksen lähettämistä ja violetti yhteydenottopyynnön lähettämistä. Kyselylomakkeessa oli tämän kysymyksen kohdalla myös avoin kysymys, johon oli mahdollista kirjata jokin muu vaihtoehto. Kaikki kohtaan muu vastanneet olivat kirjanneet lähettävänsä tekstiviestitse yhteydenottopyynnön, joten kohdan muu vastaukset on yhdistetty tekstiviesti kohdan alle kuviossa.

Kyselylomakkeen toisen kysymyksen vastauksissa esille nousee useamman käräjäoikeuden kohdalla yhteydenottopyynnön lähettäminen seuraavana ensisijaisen tiedoksiantotavan jälkeen. Ahvenanmaan, Keski-Suomen, Pohjanmaan ja Päijät-Hämeen käräjäoikeuksissa 100 % on vastannut lähettävänsä yhteydenottopyynnön seuraavana vaiheenaan. Hajontaa vastauksissa tulee myös haastemiestiedoksiannon sekä tekstiviestitse lähetettävään yhteydenottopyyntöön. Vaihtelevuutta on haastemiestiedoksiannon, puhelintiedoksiannon, tekstiviestin sekä yhteydenottopyynnön välillä useassa käräjäoikeudessa, mutta silti yhteydenottopyyntö joko tekstiviestitse tai postitse nousee esiin yleisimpänä toisena vaiheena tiedoksiantoprosessissa.

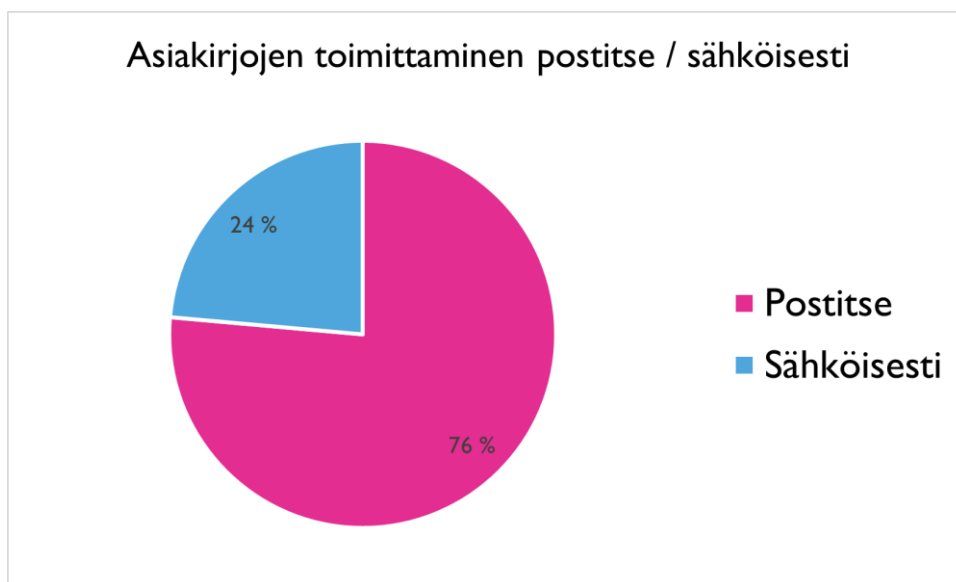
Yhteydenottopyynnön lähettäminen tekstiviestitse on perusteltua puhelintiedoksiannon jälkeen, sillä työkokemuksenkin pohjalta voi sanoa, että suuri osa ei vastaa vieraisiin numeroihin mutta soittaa kyllä takaisin tekstiviestin pohjalta. Tekstiviestin lähettäminen asianosaiselle, joka ei vastannut puheluun tehostaa ainakin työkokemuksen pohjalta tavoitettavuutta. Myös yhteydenottopyynnön lähettäminen, jotta asianosainen voi soittaa haastemiehelle tai noutaa asiakirjat haastemiesten päivystyksestä saattaa hieman lisätä tavoitettujen määrää. Tälle yhteydenottopyyntöjen lähettämiseksi löytyy perusteet myös korkeimman oikeuden ennakkotapauksesta vuodelta 2006, tämän mukaan se, että henkilö ei vastaa tuntemattomiin puhelinnumeroihin tai ettei häntä ole tavattu hänen ilmoittamastaan asunto-osoitteesta, ei välttämättä tarkoita, että henkilö välttelee tiedoksiantoa. Kuitenkin ratkaisun mukaan, jos voidaan uskoa henkilön saaneen tiedon haastemiehen yhteydenottopyynnöistä eikä niihin reagoi, voidaan katsoa syntyvän oletus siitä, että vastaanottaja välttelee tiedoksiantoa. Kuitenkin tulee ottaa huomioon, että 2 viikkoa ei ole Korkeimman oikeuden ennakkotapauksen mukaan vielä riittävä tavoittelu aika. (KKO 2006:69.) Näin ollen voidaan päätellä kyselylomakkeen vastauksiin ja teoriapohjaan verraten, että yhteydenottopyyntö on juuri oikea vaihe puhelintiedoksiannon jälkeen.

Kuvion 2 mukaan voidaan todeta suurin poikkeavuus Varsinais-Suomen kärjäoikeuden kohdalla, kun toisena vaiheena esiin nousee puhelintiedoksianto, joka kaikilla muilla kärjäoikeuksilla nousi yleisimpänä ensisijaisena tiedoksiantotapana. Varsinais-Suomen kärjäoikeuden kohdalla esiin nousee myös toisen vaiheen osalta vastaanottotodistus, mikä ei ole noussut esiin minkään muun kärjäoikeuden osalta. Muutama Varsinais-Suomen kärjäoikeuden kyselyyn vastanneista myös kertoi käyttävänsä toisena vaiheena yhteydenottopyyntöä.

Palataan taas jo aiemmassakin kysymyksessä vastaan tulleeeseen aiheeseen. Miten on perusteltua siirtyä puhelintiedoksiantoon vasta kun todetaan ettei vastaanottotodistus palaudu? Kun tiedoksiantoprosessin etenemiseen haastemiestiedoksiantoon riittää tavoittelu joko postitiedoksiantona tai puhelintiedoksiantona, ei ole perusteltua käyttää aikaa vastaanottotodistuksen postittamiseen ja sen palautumisen odotteluun. Tämä voidaan tulkita teorian pohjalta myös turhaksi, sillä oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 4§:n mukaisesti haastemiestiedoksiantoon voidaan siirtyä, mikäli tiedoksiantoa ei saada toimitettua tai voidaan pitää todennäköisenä, ettei sitä saada toimitettua postitiedoksiantona tai puhelintiedoksiantona. (Seppälä & Kola 2012, 25.)

Näin ollen voidaan tulkita ajan kuluvaan hukkaan, kun asia olisi voitu hoitaa puhelimitse heti asian saavuttua haastemiehelle. Sama pätee myös siihen, että toinen puoli Varsinais-Suomen käräjäoikeuden kyselyyn vastanneista haastemiehistä on vastannut ensin yrittävänsä puhelintiedoksiantoa ja sen jälkeen lähettävänsä vastaanottotodistuksen. Oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 4 §:n mukaan riittää, kun yritetään joko postitiedoksiantoa tai puhelintiedoksiantoa, lain mukaan ei vaadita molempia, jotta voidaan edetä tiedoksiantoprosessissa haastemiestiedoksiantoon (Oikeudenkäymiskaari 11 luku 4 §). Ottaen myös huomioon, että summaaristen riita-asioiden käsittely on tarkoitettu nopeaksi, yksinkertaiseksi ja taloudelliseksi prosessiksi (Kuuliala ym. 2022, 24), on perustettonta tehdä turhaa työtä mitä ei lain mukaan vaadita. Tämä hidastaa tiedoksiantoprosessia ja näin ollen myös koko summaarista prosessia.

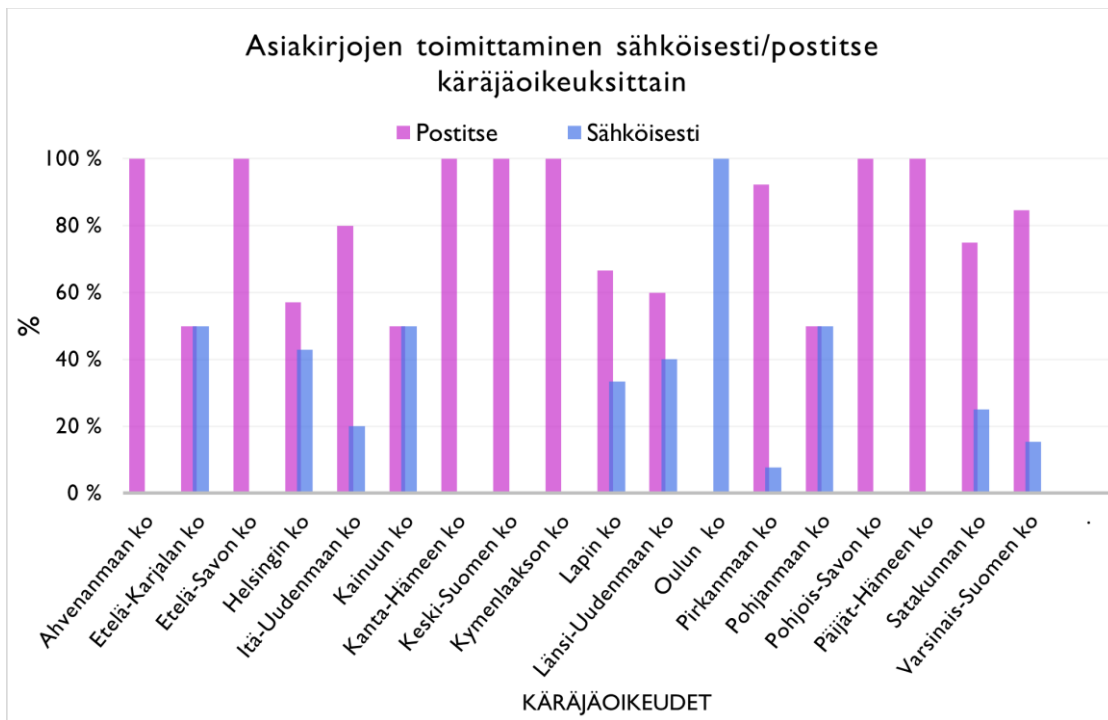
4.3 Asiakirjojen toimittaminen sähköisesti / postitse / Suomi.fi palveluun

Kuvio 3, Asiakirjojen toimittaminen postitse / sähköisesti

Kyselylomakkeen kolmantena kysymyksenä oli toimittaako haastemies asiakirjat vastaajalle sähköisesti vai postitse. Kyselylomakkeen vastauksista ilmenee, että asiakirjojen toimittaminen sähköisesti ei ole kovinkaan yleistä. Vain 24 % vastanneista lähettää asiakirjat vastaajalle sähköisesti. Asiakirjojen sähköinen toimittaminen selkeästi alakynnessä, mikä herättää kysymyksen miksi asiakirjoja ei juuri ollenkaan toimiteta sähköisesti kun (HE 190/2017, 29) mukaan tiedoksiantotodistus

voidaan toimittaa vastaanottajalle joko kirjeenä tai sähköisenä viestinä. Asiakirjojen sähköinen toimittaminen nopeuttaisi menettelyä ja voidaan myös pohtia sen tuovan tiedoksiannon vastaanottajalle oikeusturvaa, kun ajatellaan, että vastaanottaja saa heti asiakirjat itselleen sähköisessä muodossa eikä tarvitse odottaa niitä postitse. Tämän lisäksi asiakirjan sähköinen toimittaminen on taloudellisempi ratkaisu kuin postitse lähettäminen.

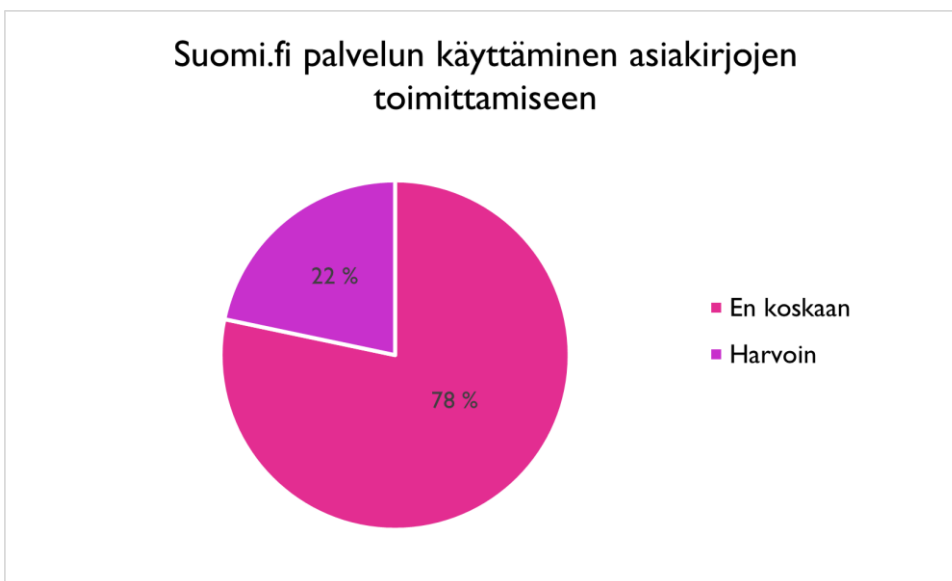
Kuvio 4, Asiakirjojen toimittaminen sähköisesti/postitse käräjäoikeuksittain

Yllä olevassa kuviossa nähdään miten vastaukset postitse ja sähköisesti asiakirjojen toimittamisen osalta jakautuvat käräjäoikeuksittain. Vaaleanpunainen kuvaa postitse toimittamista ja sininen sähköisesti toimittamista. Kuvioista on nähtävillä, että Oulun käräjäoikeus on ainoa poikkeus, jossa kaikki kyselyyn vastanneet lähettävät asiakirjat sähköisesti. Sen lisäksi Etelä-Karjalan, Kainuun sekä Pohjanmaan käräjäoikeuksissa vastaukset jakautuvat puoliksi.

Ahvenanmaan, Etelä-Savon, Kanta-Hämeen, Keski-Suomen, Kymenlaakson, Pohjois-Savon ja Päijät-Hämeen käräjäoikeuksista 100 % vastasi toimittavansa asiakirjat postitse. Yllättävää on että 76 % kaikista vastanneista vastasi lähettävänsä asiakirjat postitse, kun mahdollisuus sähköiseen toimittamiseen myös on käytössä. Oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 3b § mukaan puhelimitse tiedok-

siannetut asiakirjat voidaan toimittaa joko kirjeenä tai sähköisenä viestinä vastaanottajan ilmoittamaan osoitteeseen (Oikeudenkäymiskaari 11 luku 3b §). Asiakirjat voidaan toimittaa asianosaiselle esimerkiksi suojattuna sähköpostina tai lähettämällä ne Suomi.fi asiointitilille. Sähköisesti asiakirjojen toimittaminen kuitenkin säästäisi paperia sekä taloudellista hyötyä tulisi postituskulujen pienemisestä.

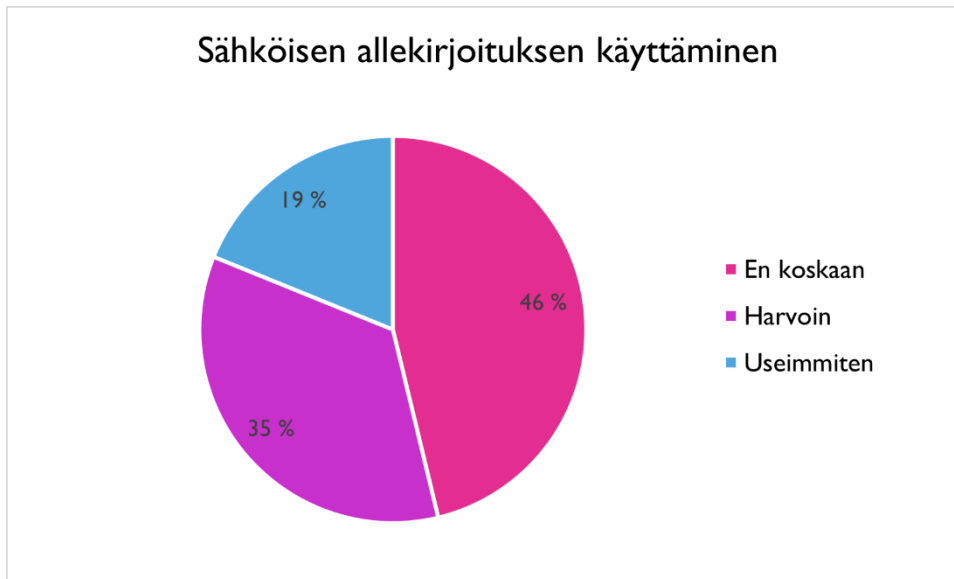
Kyselyyn vastanneista kukaan ei vastannut käyttävänsä Suomi.fi palvelua useimmiten asiakirjojen toimittamiseen. 22 % vastanneista kertoi käyttävänsä Suomi.fi palvelua harvoin ja 78 % ei käytä kyseistä palvelua ollenkaan. Tulos on erittäin huolestuttava, kun otetaan huomioon myös se, että vain 24 % vastasi lähettävänsä asiakirjat sähköisesti. On huolestuttavaa miten vähän sähköiset toimintatavat ovat haastemiehillä käytössä, kun eletään kuitenkin 2020 luvulla ja teknologia kehittyä jatkuvasti. Laki muutoksia asiakirjojen toimittamiseen sähköisesti suojattuna sähköpostina tai Suomi.fi asiointitilille on tehty, mutta miksei niitä käytetä?

Kuvio 5, Suomi.fi palvelun käyttäminen asiakirjojen toimittamiseen

4.4 Sähköisen allekirjoituksen käyttäminen

Kyselyyn vastanneista 81 % vastasi käyttävänsä sähköistä allekirjoitusta ei ollenkaan tai harvoin, joten vain 19 % kyselyyn vastanneista haastemiehistä käyttää sähköistä allekirjoitusta useimmiten. On erittäin huolestuttava tutkimustulos, kun nähdään että alle 20 % käyttää sähköistä allekirjoitusta useimmiten.

Kuvio 6, Sähköisen allekirjoituksen käyttäminen

Sähköisen allekirjoituksen käytön vähyys on erittäin erikoista, kun kuitenkin eletään 2020 luvulla ja teknologia kehittyy jatkuvasti. Lakimuutos tähän tuli HE 190/2017 mukana eli jo 4 vuotta sitten, kun oikeudenkäymiskaaren 11 lukuun 3b § lisättiin, että vastaanottajalle lähetettävä kappale tiedoksiantotodistuksesta voidaan allekirjoittaa koneellisesti siten kuin sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain 20 §:n 1 momentissa säädetään (HE 190/2017, 54.). Lain sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa 20 § 1 momentin mukaan haastehakemus, haaste sekä sähköisenä viestinä lähetettävä tuomioistuimen toimituskirja ja muu oikeudenkäyntiasiakirja voidaan allekirjoittaa koneellisesti (Laki sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnasta 20 §).

Miten näin paljon tiedoksiantoprosessia nopeuttava ja helpottava työväline on voitu jättää ottamatta käyttöön? Varsinkin kun mietitään tiedoksiantoprosessia ja sitä, kuinka paljon aikaa kuluu

asiakirjojen tulostamiseen ja postittamiseen. Nopein tapa olisi allekirjoittaa asiakirjat sähköisesti ja toimittaa ne vastaanottajalle sähköisesti.

4.5 Johtopäätösten yhteenveto

Johtopäätöksenä tutkimustuloksia peilattaessa tietoperustaan voidaan todeta olevan tarvetta yhteisille toimintatavoille tiedoksiannon osalta, jotka voitaisi ottaa käyttöön kaikissa käräjäoikeuksissa. Tämä tukisi summaaristen riita-asioiden käsittelyn tarkoitusta. Summaarinen riita-asioiden käsittely on tarkoitettu yhteneväiseksi prosessiksi asiaa käsittelevästä käräjäoikeudesta riippumatta ja käräjäsihteereille sekä notaareille on kohdennettu selkeä työohje (Summaaristen riita-asioiden käsikirjatyöryhmä 2020, 8) tulee myös haastemiehille luoda oma työohje, jotta myös tiedoksiantoprosessi on yhtenäinen riippumatta siitä, missä käräjäoikeudessa asiaa käsitellään. Ei ole oikeudenmukaista, että käsittelyn kestossa saattaa olla merkittäviä eroja eri käräjäoikeuksien välillä (Kuuliala ym. 2022, 24.). Yhtenäisen toimintatavan tarvetta voidaan perustella sen lisäämällä oikeusturvaa asianosaisille, kun sama asia käsitellään samalla tavalla riippumatta käräjäoikeudesta ja näin ollen kaikki saavat asianmukaista ja samankaltaista kohtelua. Lisäksi nopea käsittely tuo asianosaisille oikeusturvaa parhaimmillaan estämällä velallisen ylivelkaantumisen, kun asia käsitellään nopeasti ja velat saadaan siirrettyä ulosottoon korkeiden korkojen katkaisemiseksi.

Tulosten valossa nopein, tehokkain ja taloudellisin tiedoksiantoprosessin järjestys summaarisissa riita-asioissa on seuraava:

- 1) Puhelintiedoksianto -> onnistuessa asiakirjojen allekirjoittaminen ja toimittaminen sähköisesti
- 2) Yhteydenottopyyntö tekstiviestitse ja postitse
- 3) Uusi soitto ja yhteydenottopyyntö -> onnistuessa asiakirjojen allekirjoittaminen ja toimittaminen sähköisesti
- 4) Haastemiestiedoksianto
- 5) Sijaistiedoksianto

Puhelintiedoksiantotapa on postitiedoksiannon ohella käytettävä ensisijainen tiedoksiantotapa aina silloin, kun sen erityisedellytykset täyttyvät. Summaarisissa riita-asioissa puhelintiedoksiannon erityisedellytykset täyttyvät, joten voidaan tulkita tämän mukaan puhelintiedoksiannon olevan summaarisissa riita-asioissa juuri se ensisijainen tiedoksiantotapa. (HE 123/2009, 11.) Sähköistä allekirjoitusta ja asiakirjojen toimittamista sähköisesti puoltaa (HE 190/2017, 54), sillä

lakimuutosta perusteltiin sen nopeuttavan ja sujuvoittavan tiedoksiantoprosessia. Näin toimimalla säästetään aikaa ja toimitaan taloudellisemmin. Korkeimman oikeuden ratkaisun (KKO 2006:69) perusteella voidaan todeta, että ei voida tehdä välttely olettamusta kahden viikon perusteella, vaan vastaanottajaa tulee voida osoittaa tavoitteleensa riittävän kauan. Näin ollen on puhelintiedoksianto yrityksen jälkeen toimitettava yhteydenottopyyntöjä, jotta voidaan tarvittaessa todentaa, kuinka kauan tiedoksiannon vastaanottajaa on tavoiteltu. Näiden vaiheiden jälkeen voidaan siirtyä haastemiestiedoksiantoon ja mikäli vastaanottajaa ei tavoiteta sitenkään, voidaan tehdä si-jaistiedoksianto (Frände ym. 2021, 1121.).

5 Pohdinta

Tutkimuksen tavoitteena oli etsiä eroavaisuuksia käräjäoikeuksien välillä summaaristen riita-asioiden tiedoksiantoprosessissa ja koittaa löytää yhtenäinen, järkevä ja tehokas toimintamalli, jota voidaan hyödyntää kaikissa käräjäoikeuksissa. Tutkimukseen vastasi noin puolet kaikista Suomen haastemiestistä, sen perusteella saa kyllä käsityksen eri käräjäoikeuksien toimintatavoista. Luotettavuutta arvioitaessa on myös otettava huomioon se, että Etelä-Karjalan eikä Pohjois-Pohjanmaan käräjäoikeuksista saatu ollenkaan vastauksia, joten näiden käräjäoikeuksien toimintatapoja ei voitu ottaa ollenkaan huomioon tutkimusta tehdessä. Mutta se ei silti merkittävästi vaikuta tutkimuksen tuloksiin ja johtopäätöksiin, sillä tutkimuksen aineiston ja teoriapohjan avulla saatiin kyllä selkeä käsitys enemmistön toimintatavoista ja siitä, miten se peilaa teoriapohjaan.

Tutkimuksessa löydettiin eroavaisuuksia käräjäoikeuksien toimintatapojen välillä tiedoksiantoprosessiin liittyen. Tutkimusta tehdessä heräsi kysymys siitä, miten summaaristen riita-asioiden käsittely voi olla muilta osin niin yhteneväksi hiottu käräjäoikeuksien välillä, mutta tiedoksiantoprosessiin ei ole tehty yhtä tarkkaa työhjettä, vaan tiedoksiantoprosessi eri käräjäoikeuksissa vaihtelee. Kun tiedoksiantoprosessi vaihtelee, vaihtelee myös tiedoksiantoajat ja tällä on suora vaikutus summaaristen riita-asioiden käsittelyaikaan eri käräjäoikeuksissa.

Suurin osa kyselyyn vastanneista vastasi ensisijaiseksi tiedoksiantotavaksi puhelintiedoksiannon ja seuraavana vaiheenaan yhteydenottopyynnön joko postitse tai tekstiviestitse. Poikkeuksiakin löytyi Etelä-Savon sekä Varsinais-Suomen käräjäoikeuksista. Etelä-Savon käräjäoikeudessa enemmistö vastasi aloittavansa tiedoksiantoprosessin yhteydenottopyynnöllä ja sen jälkeen siirtyvänsä puhe-

lintiedoksiintoon. Varsinais-Suomen kärjäoikeudessa enemmistö vastasi aloittavansa tiedoksiantoprosessin lähettämällä vastaanottotodistuksen ja sen jälkeen kokeilevansa puhelintiedoksiintoa. Tuloksia verrattiin tietoperustaan, joka kerättiin haastemiesten tiedoksiantokäsikirjasta, summaaristen riita-asioiden oppaasta, oikeudenkäymiskaaresta sekä hallituksenesityksistä HE 123/2009 ja HE 190/2017. Tietoperustaan vertaamisen kautta saatiin päätelmät siitä, että ensimmäisenä vastaanottotodistuksen tai yhteydenottopyynnön lähettäminen vain tuo ylimääräistä työtä ja kuluttaa lisää aikaa, eikä näin ollen ole tarkoituksenmukaista summaaristen riita-asioiden käsittelyn kannalta. Tämä päätelmä perustuu siihen, että Summaaristen riita-asioiden käsikirjan osan 1 mukaan summaaristen riita-asioiden käsittely on tehty tarkoitukseltaan nopeaksi, yksinkertaiseksi ja joustavaksi menettelyksi, eikä näin ollen ylimääräinen työ, johon ei ole lakiperustetta, ole summaarisen menettelyn kannalta tarkoituksenmukaista. Oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 4 § mukaan haastemiestiedoksiintoon siirtymiseen tiedoksiantoprosessissa riittää postitiedoksiannon tai puhelintiedoksiannon epäonnistuminen. Näiden perusteiden lisäksi HE 190/2017 tarkoituksena oli muuttaa summaaristen riita-asioiden käsittelyä vieläkin mahdollisimman nopeaksi ja taloudelliseksi sekä painotettiin, että kaikkien kärjäoikeuksien työtavat ja työn organisointi tulisi olla mahdollisimman tehokasta ja yhdenmukaista. Voidaan myöskin tulkita, ettei tiedoksiantoprosessin aloittaminen vastaanottotodistuksen tai yhteydenottopyynnön lähettämällä ole nopein eikä taloudellisin tapa, sillä se vie aikaa ja tuo kärjäoikeuksille esimerkiksi postituskuluja.

Tutkimuksen mukaan myös sähköiset toimintatavat tiedoksiantoprosessissa ei ole juuri ollenkaan käytössä kärjäoikeuksissa. HE 190/2017 painottaa myös sitä, että prosessin tehokkuutta lisää sähköinen allekirjoitus ja sähköinen asiakirjojen toimittaminen sähköpostitse tai Suomi.fi asiointitilille. Sähköisiä toimintatapoja tulisi siis lisätä kärjäoikeuksissa, sillä se tehostaisi ja tekisi tiedoksiantoprosessista kustannustehokkaampaa.

Yhteenvetona haastemiesten tiedoksiantoprosessia voi kehittää summaaristen riita-asioiden osalta tehokkaammaksi ja taloudellisemmaksi ottamalla käyttöön selkeä yhtenäinen prosessi, joka alkaisi puhelintiedoksiannolla. Se tulee lisäämään summaaristen riita-asioiden tiedoksiannon nopeutta ja näin ollen nopeuttaa koko summaarista menettelyä. Mikäli summaaristen riita-asioiden ensimmäisen vaiheen sähköistäisi kokonaisuudessaan se olisi tehokkaampaa ja taloudellisempaa. Tehokkain ja taloudellisin summaaristen riita-asioiden prosessi alkaisi sillä, että haastemies tarkistaisi tiedoksiannon vastaanottajan rekisterit ja tavoittelee vastaanottajaa ensin puhelimitse, kun

asiakirjoja ei ole vielä tulostettu. Näin toimiessa asiakirjat voisi suoraan allekirjoittaa ja toimittaa sähköisesti vastaanottajalle, mikäli vastaanottaja tavoitetaan puhelimitse, tässä säästyy tulostukseen, asiakirjojen järjestelyyn sekä postitukseen menevä aika ja kustannukset. Näin saadaan jo osa tiedoksiannettua ja pois työmäärästä tehokkaammin ja taloudellisemmin. Osassa käräjäoikeuksista tämä tapa on jo osittain käytössä, joten se on mahdollista ottaa käyttöön kaikissa muissakin käräjäoikeuksissa. Mikäli kaikki käräjäoikeudet noudattaisivat samaa tiedoksiantoprosessia summaarisissa riita-asioissa toteutuisi summaaristen riita-asioiden tarkoitus tehokkaana, taloudellisena ja yhtenäisenä prosessina kaikissa käräjäoikeuksissa, ja näin ollen tehostaisi asianosaisten oikeusturvaa ja yhdenvertaisuutta. Tutkimustuloksia voi lähteä jatkokehittämään tekemällä kaikkia käräjäoikeuksia koskevan työhöjeen summaaristen riita-asioiden tiedoksiantoprosessista.

5.1 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Tutkimukseen ei ole sisältynyt sellaista ihmistieteellistä tutkimuksellista vuorovaikutusta, mikä olisi edellyttänyt eettisen ennakoarvioinnin tekemistä (Eettiset periaatteet n.d.). Tutkimus tehtiin noudattamalla hyvää tieteellistä käytäntöä Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohjeen mukaisesti (Hyvä tieteellinen käytäntö... 2012). Tutkimukseen liittyvä kyselylomake lähetettiin niin, että siihen vastattiin anonyymisti noudattaen hyvää tieteellistä käytäntöä.

Tutkimukseen kerättiin tietoperustaa luotettavista laki- ja viranomaislähteistä sekä oikeuskirjallisuudesta. Tutkimuksen luotettavuutta lisää se, että tietoperusta pohjautuu lainsäädäntöön, joka on neutraalia ja luotettavaa. Tiedonhankinnassa noudatettiin hyvää tieteellistä käytäntöä sekä lähteet merkittiin tutkimukseen asianmukaisella tavalla.

Tutkimuksen validiteetilla eli pätevyydellä tarkoitetaan sitä, että todellisuudessa tutkimus mittaa sitä, mitä sen oli tarkoituskin selvittää. Mikäli tutkimukselle ei ole asetettu ennakkoon täsmällisiä tavoitteita, tutkimuksessa tutkitaan helposti väärinä asioita. (Heikkilä 2014, 27.) Tässä tutkimuksessa oli tarkoin määritelty ennakkoon mitä tutkitaan ja kyselylomakkeen kysymykset oli tarkoin määritelty vastaamaan tutkimuksen tarkoitusta.

Reliabiliteetilla eli luotettavuudella tarkoitetaan tutkimuksen tulosten tarkkuutta. Tutkimuksen tuloksissa ei hyväksytä sattumanvaraisuutta ja tutkimus olisi pystyttävä toistamaan samanlaisin tuloksinkin. Koko tutkimuksen ajan tutkijan on oltava tarkka ja kriittinen, sillä virheitä

saattaa tapahtua tietoja kerätessä, syöttäessä, käsiteltäessä tai tulkittaessa tuloksia. Otoskoko ja sen suuruus vaikuttaa tutkimuksen luotettavuuteen. Mikäli otoskoko on hyvin pieni, on tuloksetkin sattumanvaraisia. (Heikkilä 2014, 28.) Tässä tutkimuksessa on otettu huomioon reliabiliteetti, sillä otoskoko on suuri ja näin ollen tuloksetkin tarkkoja. Vaikka tuleekin ottaa huomioon, että tutkimuksen reliabiliteettiin vaikuttaa hieman se, että Etelä-Savon ja Pohjois-Pohjanmaan käräjäoikeuksista ei saatu kyselyyn ollenkaan vastauksia. Kuitenkin yli 50 % kaikista Suomen haastemiehistä vastasi kyselyyn, voidaan siis pitää tutkimustuloksia luotettavana.

Lähteet

Eettiset periaatteet. N.d. Elmo intra. Viitattu 18.11.2022. <https://intra.jamk.fi/opiskelijat/opinayte/Sivut/eettiset-periaatteet.aspx> .

Frände, D; Lappalainen, J; Havansi, E; Helenius, D; Koulu, R; Lindfors, H; Niemi, J; Rautio, J. & Viro-lainen, J. 2021. Prosessioikeus. Helsinki: Sanoma Pro. Viitattu: 18.11.2022. <https://janet.finna.fi/>, Alma Talent Pro.

HE 123/2009. Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi oikeudenkäymiskaaren ja oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain muuttamisesta. Viitattu: 18.11.2022. <https://finlex.fi/fi/esitykset/he/2009/20090123.pdf> .

HE 190/2017. Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi oikeudenkäymiskaaren muuttamisesta. Viitattu: 18.11.2022. <https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2017/20170190.pdf> .

Heikkilä, T. 2014. Tilastollinen tutkimus. Helsinki: Edita. Viitattu: 18.11.2022. <https://www.elibrary.com/book/978-951-37-6495-1> .

Helenius, D & Linna, T. 2021. Siviili- ja rikosprosessioikeus. Helsinki: Alma Talent Oy. Viitattu: 18.11.2022. <https://janet.finna.fi/>, Alma Talent Pro.

Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. 2012. Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Viitattu 18.11.2022. https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf .

Kananen Jorma. 2011. Kvantti. Kvantitatiivisen opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

KKO 2006:69. Haaste – Tiedoksianto. Korkeimman oikeuden ratkaisu 31.8.2006. Viitattu: 18.11.2022. <https://finlex.fi/fi/oikeus/kko/kko/2006/20060069> .

Kuuliala, M; Linna, T & Saranpää, T. 2022. Siviiliprosessi I. Helsinki: Alma Talent Oy. Viitattu: 18.11.2022. <https://janet.finna.fi/>, Alma Talent Pro.

Laki sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa 13/2003. Viitattu 17.11.2022. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030013> .

Oikeudenkäymiskaari 4/1734. Viitattu 17.11.2022. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1734/17340004000>.

Seppälä, S & Kola, M. 2012. Tiedoksiantokäsikirja. Oikeushallinto-osasto, Oikeusministeriö.

Summaaristen riita-asioiden käsikirjatyöryhmä. 2020. Summaaristen riita-asioiden käsikirja, osa 1.

Taanila, A. 2011. Määrällisen aineiston kerääminen. <http://myy.haaga-helia.fi/~taaak/t/suunnitelu.pdf> .

Vehkalahti, K. 2008. Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Liitteet

Liite 1. Kyselylomake

26.10.2022 12.31

Kysely summaaristen tiedoksiantotavoista haastemiehille

Kysely summaaristen tiedoksiantotavoista haastemiehille

Kysely liittyen erilaisiin tapoihin antaa summaarisia tiedoksi Riia Rantasalon (JAMK) opinnäytetyöhön liittyen.

* Pakollinen

⋮

1. Ensimmäinen tiedoksiantotapa (Mitä teet ensimmäisenä) *

- Puhelintiedoksianto
- Vastaanottodistuksen lähettäminen
- Yhteydenotto pyyntö
- Käräjäsihteerin lähettämä vastaanottodistus

2. Jos ensimmäinen tapa ei onnistu, mitä teet seuraavaksi? *

- Vastaanottodistuksen lähettäminen
- Puhelintiedoksianto
- Haastemiestiedoksianto
- Yhteydenotto pyyntö
- Muu

3. Toimitatko asiakirjat useimmiten... *

- Sähköisesti
- Postitse

4. Käytätkö sähköistä allekirjoitusta? *

- Useimmiten
- Harvoin
- En koskaan

5. Käytätkö [suomi.fi](#) palvelua asiakirjojen toimittamiseen? *

- Useimmiten
- Harvoin
- En koskaan

26.10.2022 12.31

Kysely summaaristen tiedoksiantotavoista haastemiehille

6. Onko käräjäoikeudessanne käytössä erillinen puhelin tiedoksiantoyksikkö? *

- Kyllä
- Ei

7. Käräjäoikeutesi *

- Ahvenanmaan ko
- Etelä-Karjalan ko
- Etelä-Pohjanmaan ko
- Etelä-Savon ko
- Helsingin ko
- Itä-Uudenmaan ko
- Kainuun ko
- Kanta-Hämeen ko
- Keski-Suomen ko
- Kymenlaakson ko
- Lapin ko
- Länsi-Uudenmaan ko
- Oulun ko
- Pirkanmaan ko
- Pohjanmaan ko
- Pohjois-Karjan ko
- Pohjois-Savon ko
- Päijät-Hämeen ko
- Satakunnan ko
- Varsinais-Suomen ko

Tämä ei ole Microsoftin luomaa tai suosittelemaa sisältöä. Lähettämäsi tiedot lähetetään lomakkeen omistajalle.

